

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta Ústav Českého národního korpusu

nám. Jana Palacha 2, 116 36 Praha 1
tel.: +420 2 21 619 357, ucnk@ff.cuni.cz

Posudek na diplomovou práci Adriana Baldessariho

ČESKO-ITALSKÁ ANIMÁLNÍ FRAZELOGIE

Práce Adriana Baldessariho se zabývá srovnáním české a italské frazeologie vymezeným společným rysem téhož sémantického komponentu (tj. názvu živočicha či zvířete v širokém smyslu). Vychází z excerpce všech vydaných svazků *Slovníku české frazeologie a idiomatiky* a italských zdrojů *Dizionario dei modi di dire* a *Dizionario Garzanti di italiano*, které ověřuje na českém a italském korpusu a navzájem pak analyzuje a srovnává. Takovéto vymezení se stává jádrem úvodní kapitoly práce, na níž navazuje obecná kapitola, ve které podává přehled odborné literatury a vymezuje zvolenou koncepci frazeologie užitou v dalším; za základ a východisko volí pojetí české. Všimá si tu mj. i rozkolísanosti a obecnosti italské terminologie (unita fraseologica, espressione idiomatica, frase, espressione fissa atd. a obecného modi di dire) stejně jako absence použitelné teoretické literatury.

V druhé a nejrozsáhlejší kapitole podává autor přehlednou strukturní klasifikaci frazémů v obou jazycích, tj. frazémů neslovesných, resp. nominálních, a to podle komponentů od kombinatorických struktur nejjednodušších (daných slovnědruhově) ke složitějším, doprovázenou užitečnou statistikou. Je zřejmé, že animální komponent je tu zastoupený především substantivem (*černá ovce, pecora nera, jádro pudla*), častá jsou však na rozdíl od italštiny i adjektiva (*husí kůže, psí život*, kde v italštině je substantivum *vita da cani*). Pro obecnější porozumění a širší užítelnost nabízí autor u italských frazémů i jejich doslovný překlad. Obdobně postupuje u dalších oblastí frazeologie vymezených zvoleným typem komponentů, především u frazémů verbálních a pak i přiřovnávacích. Po výčtu struktur a příslušných frazémů v obou jazycích nabízí i přehlednou statistiku.

V následujících dvou kapitolách se ověřují ve slovnících nalezené animální frazémy v korpusech (Český národní korpus, především SYN2000 a corpus di lingua dell'italiano scritto, CORIS/CODIS). Auto své vyhledávky řadí podle frekvence výskytu, uvádí jejich varianty, u nominálních frazémů si všimá i změny čísla substantiva a výskytu v jednotlivých pádech. Ze 174 českých nominálních frazémů jich český korpus zachycuje většinu (142). Seznam nejčastějších vedou *černá zvíře* (414 výskytů), *černá/prašivá ovce* (370) a *pod psa* (215). U českých přiřovnání je však pozoruhodné, že z pěti a půl stovek uváděných slovníkem jich korpus eviduje jen necelých 300. Přitom absolutně nejčastější je se svými 68 výskytů snad překvapivě *cítit se jako ryba ve vodě*. U verbálních frazémů autor sledoval celou řadu morfologických kategorií a forem, které můžou tyto frazémy v textu mít. I tady byla z 166 frazémů uváděných slovníkem v korpusu nalezena většina (107), přičemž tři nejčastější jsou *mít konička* (58), *zabít dvě mouchy jednou ranou* (18) a *dostat se někomu na kobyliku* (43). Z dalších zjištění je zajímavé, že převažuje úzus pozitivu (zápor je řídký), aktiva, afirmace, indikativu, kondicionálu, prezenta a 3. sg apod. Cenný je mj. i seznam nalezených textových variant.

Pro italštinu se autor napřed zaměřil na korpusové sledování frazémů verbálních. Uspořádal je obdobně materiálu českému. I v italštině je úzus jednotlivých morfologických kategorií podobný českému; v češtině neexistující konjunktiv je navíc celkově nízký (v práci se dokládá na příkladech). Z 207 výchozích frazémů se jich v korpusu objevilo 170, k nejčastějším patří např. *essere un barbagianni, andare in bestia, essere a cavallo*. I zde se objevuje cenný seznam variant a transformací. Obdobně postupuje i u dalších typů. I z nominálních výrazů shledává v korpusu většinu, k nejčastějším patří *da cane/i, pesce piccolo, brutta bestia*. Výchozích italských přiřovnání bylo méně (94), většinu jich ale korpus má. K nejčastějším patří *lavorare come un cane, dormire/russare come un ghio, mangiare come un porco*.

**Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta
Ústav Českého národního korpusu**

nám. Jana Palacha 2, 116 36 Praha 1
tel.: +420 2 21 619 357, ucnk@ff.cuni.cz

V šesté kapitole, věnované sémantice, se autor zamýšlí nad zapojením animálních komponentů do frazémů a dokládá ho i kvantitativně. Už srovnání nejčastějších pěti názvů zvířat ukazuje, s výjimkou shodného *psa/cane*, že je oba jazyky zapojují různě. Zatímco italština ve svém centru silně zatěžuje mj. *osla* a *mouchu*, které jsou v češtině okrajové, využívá naproti tomu češtinu preferenčně třeba *koně* a *ptáka*. V dalším se pokouší autor stanovit významové skupiny, které frazémy se zapojenými animálními komponenty obsazují; jsou v zásadě pro oba jazyky společné a dominuje v nich vztah k člověku, obecněji tedy jeden z historicky nejčastějších motivačních zdrojů i jinde, mimo frazeologii. Zajímavé jsou tu i podrobné postřehy týkající se ekvivalence mezi oběma jazyky; ty mají i své bezprostřední praktické využití.

Následující malá ale užitečná kapitolka uvádí několik desítek italských frazémů, které autora napadly asociací s výchozím českým materiálem a které italské zdroje nezachycují. Po ní následuje stručná závěrečná kapitola, která mj. dokládá kvantitativní různost východisek v obou jazycích a mapuje globálně proporce ekvivalence mezi oběma jazyky. Práci vhodně doplňuje 7 užitečných a přehledných příloh představujících plnou podobu dat podle typů, z nichž se v ní vycházelo.

Předkládaná práce je materiálová a ten pokrývá dobře, jakkoliv je mezi oběma jazyky v něm značná disproporce, autorem pochopitelně nezaviněná: českých dat je téměř třikrát víc, mj. i díky velkému frazeologickému slovníku. Autor si tu dobře osvojil základní pojmy a kritéria, dokázal nemalý materiál z mnoha hledisek přínosným způsobem zpracovat a nabízí tu takto zajímavý příspěvek ke konfrontačnímu, resp. srovnávacímu studiu obou jazyků. Práce splňuje požadavky na diplomové práce kladené a může být obhajována.

15. září 2006

Prof. PhDr. František Čermák, DrSc.,
vedoucí práce